

[Automatisk tekstet av Autotekst med NB Whisper. Kan inneholde feil.]

Hei og velkommen til podkasten 'Brennbare bøker: Religion og ytringsfrihet'.

Podkasten produseres som en del av mikroemnet med samme navn, og er et samarbeid mellom bachelorprogrammet i religion, kultur og samfunn ved Institutt for kultur- og språkvitenskap ved Universitetet i Stavanger, og 'Ytringsfrihetsbyen Stavanger', et prosjekt i regi av Sølvberget bibliotek og kulturhus i forbindelse med byjubileet i Stavanger, som markerer at byen er 900 år i 2025.

Emnet vårt utforsker forholdet mellom religion og ytringsfrihet, og den ofte vanskelige balansegangen mellom dem.

Vi tar utgangspunkt i ulike religioner, kulturer, historiske tidsepoker og politiske kontekster.

Mitt navn er Henriette Hanky.

Jeg er religionsviter og jobber som førstelektor i religionsvitenskap ved Universitetet i Bergen og Universitetet i Stavanger.

Denne episodens gjest er journalist, redaktør og medieleder Kjersti Løken Stavrum.

Hun er daglig leder i Stiftelsen Tinius etter mange års erfaring som journalist og redaktør bl.a.

i Aftenposten.

Mellom 2013 og 2016 var hun generalsekretær for Norsk Presseforbund.

Vi har invitert Kjersti til podkasten fordi ytringsfrihet er et kjernetema i hennes arbeid.

Hun var bl.a. leder for Norsk PEN og leder i Ytringsfrihetskommisjonen, som la frem sin rapport om ytringsfrihetens kår i Norge i 2022.

Nå er hun aktuell med boken 'Uhørt: Angsten for det frie ord', om digitaliseringens konsekvenser for ytringsfrihet i Norge.

Velkommen til podkasten, Kjersti.

Takk skal du ha.

Ja, vi har jo som plan å snakke om den nye boken din, og om denne sammenhengen mellom digitalisering og ytringsfrihet.

Men når vi først har deg her i denne podkastserien, som jo tilhører et studieemne i religion og ytringsfrihet, så må jeg jo gripe sjansen og spørre deg om dine erfaringer i Norsk PEN og Ytringsfrihetskommisjonen.

Hvordan påvirket dine erfaringer med ytringsfrihetens situasjon globalt din tilnærming til å utrede ytringsfrihetens kår i Norge?

Det er et veldig godt spørsmål.

For det er jeg grunnleggende veldig opptatt av at vi i Norge skal ta på alvor at vi har generelt veldig gode forhold for ytringsfrihet.

Sammenlignet med de fleste andre land så står det veldig bra til i Norge.

Og vil jeg legge til - det er bedre i Norge nå enn det det var før.

Men det er jo ikke helt svar på spørsmålet ditt.

Det er klart at i PEN så holder vi jo stort sett på med problemer i andre land.

Hvor det da er snakk om straff for ytringer, trakassering for ytringer, også alvorlig trakassering.

Og det er noe helt annet enn den situasjonen vi har i Norge.

La oss snakke litt om religion. For meg som religionsviter, og også for våre lyttere som studerer religionsvitenskap, er avsnittet i Ytringsfrihetskommisjonens rapport om religiøse organisasjoner og minoriteter spesielt interessant.

Dere inviterte representanter for ulike religioner til samtaler om deres syn på ytringsfrihet i Norge.

Hvordan gikk det, og hvilke innspill kom representantene med?

Akkurat det møtet var veldig interessant.

Vi kartla jo status for ytringsfriheten gjennom å møte mange forskjellige mennesker og representanter for ulike grupper.

Da vi skulle møte representanter for religiøse minoriteter, så ...

Skjønte jeg i ettertid at flere av oss hadde vært forberedt på omtrent det samme.

Nemlig at de ville be oss om å stramme inn paragraf 185.

Som jo er straff for hatefulle ytringer.

Og særlig basert på ... Det er jo ulike ... Det er jo punktet ut ulike straffbare områder i paragraf 185.

Deriblant religion, ikke sant?

Så det var jeg litt ... Jeg husker ...

Pusta litt dypt og tok litt sats og tenkte at vi får bare ta det når det kommer.

Men ... Og dette snakket vi om etter møtet.

Det som overrasket oss, men ikke etter at vi hadde tenkt over det litt, men det som umiddelbart overrasket oss, var at de ba oss om å jobbe for en vid ytringsfrihet.

Og det skyldes jo, når vi bare fikk tenkt oss om, så var det jo helt naturlig.

For dette var jo nettopp representanter for religiøse minoriteter som jo har lang erfaring for at det er majoriteten og majoritetens religion som gjerne undertrykker minoritetsreligioner.

Det ser vi jo rundt om i hele verden.

Og det ...

Det er naturlig at de da med det ståstedet ba oss om å passe på at det måtte bli tolerant, og særlig så sa de at det er viktig at det er lov å kritisere andre religioner.

Ja. Religionsfrihet og ytringsfrihet henger tett sammen.

Og det var noe som disse representantene fremmet, sant?

Ja. Det gjør det.

Og det er sjelden du egentlig hører det resonnementet fra andre enn folk som er ytringsfrihetstenkere.

Vi pleier å ha det som argument at jo videre ytringsfrihet, så er det en fordel for minoriteter.

Men veldig ofte så føler jo minoritetene at de blir trakassert og utsatt for hat og hets.

Og derfor ønsker å straffe.

Men i det store og hele mener jo vi som er opptatt av ytringsfrihet, at erfaringen er at hvis ikke man har ytringsfrihet, så vil majoritetssamfunnet skvise ut ... Ja.

Skvise og undertrykke minoriteter.

Og så har jeg lyst til å si en ting, siden du inviterer til akkurat dette temaet.

Fordi ...

Vi har jo i Norge en grunnlovfestet ytringsfrihet.

Og ytringsrett er jo selvfølgelig også en menneskerett.

Det er jo i FNs menneskerettighetserklæring, ikke sant?

Men i paragraf 100 i grunnloven vår så står det jo det at vi skal ha ytringsfrihet for å søke sannhet.

... for å bygge demokrati og individets frie meningsdannelse.

Tre veldig fornuftige begrunnelser.

Og så, for en stund tilbake, så foreslo Venstre at man burde skrive inn også at i paragraf ... Det er jo flere punkter i paragraf 100, da.

Man burde også skrive inn i paragraf 100 at det skulle være lov å kritisere staten, står det jo, og man skulle også kunne kritisere religioner.

Det ville Venstre ha inn.

Det forslaget trakk Venstre etter Israels angrep ... Eller altså etter angrepet på Israel i fjor og krigen på Gaza.

Så trakk de det forslaget fordi de mente at det var ikke riktig nå.

Det overrasker meg, og jeg vil nok mene at det er akkurat nå i sånne tider det er veldig viktig at vi husker på at religion er det viktig at vi kan kritisere.

Ja.

Så det er en global hendelse.

Så har vi jo også i Norden hatt debatter rundt dette med koranbrenninger, sant.

I 2023.

Som jo også liksom har fornyet den debatten.

Hvordan balansere ytringsfrihet og så på den andre siden vern mot hatytringer.

Helt riktig.

Og den har, som en del av arbeidet også i kommisjonen, så deltok jeg ... Ikke deltok som aktivt, men jeg var og så på flere av SIANs demonstrasjoner.

Og skjønner jo at de ...

De mente at de drev et sånt krenkelses... At de reiste rundt og viste hvor lettkrenket folk er.

Men jeg vil nok mene at hvis du står der og hører på, så var det jo et aktivt forsøk på provokasjon.

Og de lyktes jo med det.

Folk ble veldig sinte.

Mens det også var noen som ... Husker du at, det var i Drammen?

Ei som sto bare høyt og tydelig sto og leste opp fra Koranen som en sånn motytring.

Det var jo veldig bra.

Jeg likte det veldig godt.

Jeg skjønner jo også at noen som har dype religiøse følelser, ønsker å vise hvor ...

Hvor provoserende det er, da.

Men grunnleggende så tenker jeg at det er ikke akkurat på sånne måter man fører en god diskusjon.

Selv om det skal være lov å demonstrere.

Og så har du helt rett i både i Sverige og i Danmark ... Og det ble jo veldig mye koranbrenninger.

Og ulike reaksjoner på det når det gjelder hvordan skal vi håndtere det?

Dette er en stor og spennende diskusjon, men egentlig er hovedtemaet din nye bok.

Og digitalisering, så vi hopper i det.

Så digitalisering var jo også et av hovedtemaene i deres rapport fra 2022.

Dette var den andre ytringsfrihetskommisjonen.

Den første var virksom på slutten av 90-tallet.

Og internett er jo den største endringen som har kommet siden den gang.

Hvordan gikk dere frem i den andre kommisjonen for å utrede hvilke konsekvenser digitalisering har for ytringsfriheten?

Den første ytringsfrihetskommisjonen lagde et kart.

Et veikart for ytringsfrihet.

Den forklarte hvorfor vi må ha ytringsfrihet.

Og lagde et viktig juridisk rammeverk for ytringsfriheten.

Og så fikk vi egentlig i oppgave å ta det kartet og gå ut i terrenget og se hvordan ...

Hvordan er dette terrenget i forhold til det kartet?

Og måten vi da gikk opp i terrenget på, var at vi snakket med...

Vi hadde mange innspillsmøter.

Og vi ettergikk forskning, studier som var gjort på områdene, da.

Og det var jo ... Kommisjonen besto jo av innsiktsfulle mennesker også.

Med ulik bakgrunn.

Jurister, samfunnsvitere, samfunnsdebattanter osv.

Og på bakgrunn av dette så tok vi for oss et veldig stort mandat som vi hadde.

Og jobbet gjennom sektor for sektor.

Og utredet på bakgrunn av innspill og funn.

Både en beskrivelse og forslag til forbedringer.

Ja, nettopp.

Det er jo ikke sånn at dere sier alt er bare flott.

Dere påpeker utfordringer som kommer med digitalisering.

Men dere konkluderer at i det store og hele så har jo digitalisering ført til en demokratisering av ytringsmulighetene.

Og at den offentlige samtalen er mer mangfoldig nå enn på 90-tallet.

Og det danner da også grunnlaget for den nye boken din, riktig?

Ja, den gjør jo egentlig det.

Den er vel en slags videreføring av arbeidet.

Hvorfor var det viktig for deg å skrive den boken?

Jo, jeg måtte skrive den, kjente jeg etter hvert, fordi at vi ... Helt riktig, kommisjonen kom jo med denne konklusjonen om at det står bra til med ytringsfrihet i Norge.

Og det var jo da en konklusjon som jeg mener er helt naturlig, gitt det du starter med å spørre om, hvordan er det, hvordan er verden i forhold til Norge?

Men den konklusjonen kom altså som en overraskelse, fordi at debatten om ytringsfrihet på det tidspunktet var veldig mørk.

Og var opptatt av problemer som hat og hets, for eksempel.

Og vi så jo også at de undersøkelsene som var gjort ...

I løpet av de drøye 20 årene som hadde gått mellom den første kommisjonens rapport og oss, var hovedsakelig problemfokusert.

Det var egentlig ingen som hadde sett på hvor mye bedre det hadde vært.

Man hadde egentlig ikke kartlagt hvordan og på hvilken måte og for hvem som ytringsfriheten var blitt bedret.

Man hadde tatt det som et slags sånn ja ja, det har blitt bedre, men.

Det var liksom mennene som hadde fått ... Altså som ikke mannfolk, men innvendingene som hadde fått all oppmerksomhet.

Og det klarte jeg ikke å slippe.

Jeg kjente at det er veldig rart fordi ... Eller kanskje ikke så rart, men det er faktisk veldig uheldig fordi ...

Hvis du fremstiller da ytringsfriheten vår som problematisk og skadelig og uønsket, så er veien kort til straff.

Og det er jeg jo veldig opptatt av.

Fordi vi ser jo da, i land vi ikke ønsker å sammenligne oss med, at det er jo akkurat det de driver med ... Det er jo det de viktigste makthaverne i land vi ikke sammenligner oss med, driver med ... Det er jo å kneble.

Å undertrykke andre stemmer.

Stemmer som kritiserer, stemmer som utfordrer.

Og noen av de stemmene får jo vi til Norge som såkalte fribyforfattere.

Og Stavanger er jo senter for ICORN som nettopp behandler søknader fra folk som har opplevd at deres ytringsfrihet er både truet og straffet på utilbørlig måte.

Ja, ikke sant.

Så du nevner dette med problemorienteringen.

Og i boken din introduserer du et begrep.

Det problemindustrielle kompleks.

Så du sier at dette er et kompleks bestående av aktører som politikere, journalister, forskere og andre samfunnsdebattanter.

Som altså produserer en litt ensidig fremstilling av digitalisering som et problem.

Kan du si litt om dette begrepet, hvor det kommer fra og hvordan du bruker det i boken i din analyse?

Ja, veldig gjerne.

Det var jo da denne undringen min igjen som gjorde at jeg måtte prøve å forklare hva jeg mener vi ser.

Og det er en industri av problemframstilling ... Hvert fall når det gjelder dette området ytringsfrihet.

Kan godt være at det er det også på andre områder.

Men jeg kan bare snakke for dette området.

Hvor du ser da nettopp ulike typer aktører som melder seg på i en offentlig debatt med budskap om trøbbel.

Budskap om problemer.

Og ofte fortegnet og overdrevet.

Og jeg er jo veldig kritisk til bruken av meningsmålinger i så måte.

Fordi de ofte, det fant vi i kommisjonen, ofte ikke holder metodisk vann.

Og det som er så uheldig med det, er at hvis du har et tall ... Hvis du f.eks. sier at 20 % opplever rasisme i sosiale medier, så har du etablert både en fortelling om ytringsrommet vårt, som kan forme hvordan folk da selv vurderer om de tør å delta i det offentlige ordskiftet eller ei, hvis det er så fælt.

Og man får oppmerksomhet.

Det er nettopp ... Tall gjør det veldig lett å få en mikrofon.

Og at budskapet da løper av gårde.

Uten at noen tar seg bryet med å se om undersøkelsen er god nok.

Ja, riktig. Og så har det konsekvenser.

Hvis det først blir ansett som et samfunnsproblem, så kommer det også med forskningsmidler osv.

Og man må skrive søknad som går på det som anses som samfunnsrelevant.

Nettopp.

Og det er jo også veldig viktig at staten, som ofte har da penger til forbedringstiltak, at de også er veldig obs på at hvis de sier at vi kan tenke oss, også nå da, nå vil vi bruke penger på kampen mot desinformasjon, så vil mange mene at ... tror jeg.

Og jeg er ikke alene om å anta det, ser jeg.

At vi kommer til å få mye snakk om hvor mye desinformasjon det er.
Nå har det vært hat og hets ganske lenge, og jeg skriver om det i boka.
Viser hvordan potten har økt og økt i arbeidet mot hat og hets.
Og nå må vi ha noe nytt, og da er det desinformasjon.
Jeg tror det er en fare knytta til det, for da vil vi snakke sånn at folk oppfatter at det er mye desinformasjon i dette samfunnet.
Men det er ingen som egentlig sier hva de mener når de sier desinformasjon, eller peker på at dette er desinformasjon, dette er desinformasjon.
Men da vil folk kunne miste tilliten til informasjon i samfunnet, fordi de vil kanskje tro at her er det så mye feil.
Og jeg klarer ikke å forstå hva som er feil, og hva som ikke er feil.
Så da mister jeg denne viktige tilliten som vi er opptatt av at jo tross alt skal være der.
Og så vil jeg også legge til at jeg tror jo at mange ... Dette er gjetning, men jeg tror mange vil tenke at desinformasjon er sånn farlig ting på internett.
At det er noen som har skrevet noe feil, eller noen som hevder noe feil.
Det er det jo selvfølgelig, men reell desinformasjon, det er jo nettopp meningsmålinger som får stor spredning som ikke holder vann, politikere som hevder ting som de ikke holder, garantier f.eks.
De garanterer ting, og så skjer ikke det likevel.
Det er jo alvorlig desinformasjon.
Men jeg tror ikke det er det man egentlig tenker på når man snakker om arbeid mot desinformasjon.
Ja, det er nok sant.
Det stemmer, uklart begrepsbruk.
Det blir litt ullent og blåst opp og ut av proporsjoner.
Men jeg må nok også gå litt i forsvarsmodus som forsker.
Jeg tenker jo at problemorientering i seg selv er ganske viktig for forskningen.
Spesielt når vi snakker om digitalisering, så er det jo også økonomiske interesser.
Store tek-giganter.
Så problemorientering i forskningen, og selvfølgelig også i journalistikken, er også et motvekt, tenker jeg.
Så problemorientering i seg selv er kanskje ikke problemet, men hvis det skjer uten empirisk grunnlag, er det det som du tenker på?
Ja, og jeg har møtt flere forskere som har behov for å forsvare seg.
Og det er helt greit, og jeg forstår det.
Og jeg er ikke uenig heller.
For mye av forskningen er jo å skulle se kritisk på ting.
Men det er jo nettopp dette at man bare produserer ... Jeg bruker jo også et uttrykk som vi også hadde oppe i kommisjonen, nemlig 'tanker som tenker seg selv hele tiden' ... altså ureflektert.
At man bare lemper inn problem og drama, nærmest.
Altså sånn fare, fare.
Det er det jeg forsøker da å bruke dette begrepet til, sånn at de som er i en posisjon hvor de nettopp kan levere inn problemer, at de tenker seg litt om.
Hva slags type problem er dette egentlig?
Vi kan ta en annen refleksjon også.
Nå ser vi jo at demokratier ... Demokratiene er utfordret.

Vi sier demokratiene er truet, ikke sant?

Nå er ... Ja.

En samtale vi kommer til å føre ofte framover.

Dessverre.

Dessverre.

Og det er jo ikke uriktig.

Men det er jo veldig få, jeg har egentlig ikke fått med meg så mange ennå, som sier noe om, som problematiserer demokratiet som begrep.

Og ikke minst som ... Ikke som begrep det blir feil å si, men som ...

Hvordan fungerer demokratiet, og hvordan har demokratiet fungert i de landene hvor man da tilsynelatende vender demokratiet ryggen.

Det er veldig få som våkner om morgenen og tenker at de lurte på hvordan det står til med demokratiet i dag.

Eller lurte på hvordan jeg skal forholde meg til demokratiet.

Men jeg tror veldig mange ...

Nok er mer opptatt av om problemer blir løst.

Fungerer samfunnet etter forventningene?

Etter hva man må kunne anta at det skal gjøre?

Og er politikerne ... Oppfatter man at politikerne utøver sin makt legitimt og igjen i tråd med hva man bør kunne forvente i moderne samfunn?

Og det er en mer spennende og reell diskusjon enn å ...

... beklage seg over demokratiet, som jeg er jo også den første som vil mene at det er alvorlig at man synker hen til andre samfunnsstyringsløsninger.

Men jeg tror ikke vi finner svaret i å bare fortelle det.

Vi må våge å ettergå og være kritiske også i hvordan man har utøvd demokratiet.

Og hva som fungerer, og hva som skal bevares.

Ja, nettopp.

Så når det gjelder medier og medielandskapet, så kommer jeg til å tenke på om dette med problemorientering muligens også skyldes litt digitalisering.

Altså det at nyhetsmedier ofte blir nå konsumert via sosiale medier.

At det deles videre.

Og så er jo ...

Det man må gjøre er å fange oppmerksomheten, sant?

Tenker du at.. det er en sånn dobbelthet, en spenning?

Problematisere digitalisering, men samtidig blir man pushet inn i problematiseringen av disse nye medienes logikk.

Jeg tror det er nyttig å reflektere over.

Og hva vil man med det?

Hva kan vi gjøre med det?

Hvordan kan man avhjelpe eventuelt en uønsket tilstand?

Så det er jo egentlig bare mer å utfordre en sånn strøm av problemfortellinger.

Også fordi jeg tror at ...

Det sliter ut folk, som ikke kan gjøre noe med det.

Hvis man ikke også zoomer ut og tenker at ja, OK, her kan vi bruke disse pengene på å finne ut at to av tre har opplevd ubehageligheter på nett.

Ja vel.

Men hva gjør vi med det?

Eller hvem ... Altså være både mer spesifikt og mer ... Ja ...
Hva skal man si ... Du leverer jo bare trøbbel videre.
Og det tror jeg ikke gagnar noen, egentlig.
Hvis du da får en slik ... Når dette problemindustrielle komplekset jobber ... Og så må jeg bare ...
Jeg har jo blitt inspirert av et mye eldre begrep som kommer fra militærindustrien.
Det militærindustrielle komplekset.
Og definisjonen er jo da at når ulike aktører får felles interesser som ikke er til gagn for samfunnet.
Det er jo da denne kompleksindustrien trenger å få bjella festa på seg.
Fordi at vi trenger å stoppe opp og tenke etter.
Er det ... Ikke sant.
Hva er alle disse aktørene ... De har jo egentlig ulike ... De er jo ment å ha ulike roller inn i den offentlige debatten.
Men hvis alle spiller på samme banehalvdel og løper rundt og forsterker det samme budskapet ...
Så er jo ikke det sånn det egentlig var ment å være.
Selv om man får oppmerksomhet, og selv om man får offentlig støtte.
Skjønner.
Så la oss snakke litt om ... Du sier hvor begrepet kommer fra, og det ligger jo en maktkritikk i det.
Det skal ikke være sånn at ulike deler av samfunnet har sammenfallende interesser, og at det går utover samfunnets interesser.
Så du ... Jeg syntes det var svært spennende med boken din.
Du stiller jo spørsmålet om denne problemorienteringen når det gjelder digitalisering er muligens uttrykk for elitens angst for det frie ord, som det heter i bokens tittel.
Kan du snakke litt om det?
Ja, der har jeg jo også gått tilbake i tid og blitt veldig inspirert av historien på 1800-tallet.
Hvor du egentlig kan se et mønster som er sånn at for hver gang nye grupper har kommet inn i ytringsrommet, hver gang nye grupper har gjort seg gjeldende i det retoriske fellesskapet vårt, så blir det bråk.
Utgangspunktet mitt er jo da i 1832 ... Da embetsmennene måtte gi fra seg stortingstaburettene til en ny gruppe, så mente de jo at det var ...
Nå var det pøblene som hadde tatt over.
Og det var et pøbelvelde.
Og uvitenhetens triumf.
Det var da bøndene som kom inn i det offentlige rom og gjorde et berettiget krav på å få makt og innflytelse.
De var jo heller ikke særlig dyktige.
Bøndene var ofte tause, og var ikke ... Veldig mange..., jeg kommer fra gård selv, bønder er ikke nødvendigvis de mest taleføre folka.
Og det var de ikke som stortingsrepresentanter heller.
Og var kanskje ikke så imponerende som embetsmennene, som jo var fulle av lyd og ord og gode, voldsomme formuleringer.
Og da ble også kontrasten ganske påfallende.
Og jeg har blitt veldig inspirert av en bok som Anders Johansen har skrevet, som heter 'Komme til ordet: Om det offentlige ordskiftet på 1800-tallet'.

Og han stiller et veldig viktig spørsmål som er omtrent sånn at må folk være litt sånn utdannet for å kunne delta i en offentlig debatt?

Eller kan vi anta at den dannelsen skjer gjennom debatt?

Og jeg liker veldig godt den siste delen.

Jeg mener at det er viktig at vi som har en stemme, og som kan sette kommaer på riktig sted, sånn stort sett i hvert fall ... At vi er litt rause med de som ikke er så formfullendte og flinke, men som fortsatt ...

Som selvfølgelig har interesser og har problemer som trenger å bli løst.

Derfor heter boken min 'Uhørt'.

Fordi det har en dobbelthet i seg.

Både de som er uhørt, og det vi mener er uhørt.

At vi kommer inn i den offentlige debatten med en sånn moralsk tilnærming til ...

Det kan man ikke si, og de har ikke legitim rett til å gjøre seg gjeldende.

Og det ... Jeg syns nok valget i USA har gitt ny kraft i den tilnærmingen til mitt budskap.

At det er kjempeviktig at vi prøver å holde ytringsrommet så åpent som mulig.

Sånn at vi vet hva som rører seg, og kjenner folks frustrasjoner og behov for å ha ...

Gode forhåpninger om en bedre framtid.

Det tror jeg er veldig sånn grunnleggende.

At man ser at ting går framover også for en selv, da.

Og det er jo ikke noe til at det er mye frustrasjon på internett.

Noe er jo bare situasjonsbetinget og kan være også litt ... Ja, hva kan man si?

At man har tatt seg et glass vin og blir litt sint og opprørt over ting.

Men noe er også veldig substansielt.

Og hvis vi skal lære noe fra USA nå, så er det vel nettopp det at vi må passe på at vi ikke skyver grupper ut i taushet, eller misforstår grupper, eller mener at grupper burde mene noe annet enn det de egentlig gjør.

Det er et sterkt kapittel, og jeg kjente meg og mine omgangskretser igjen.

Det blir liksom latter over kommentarspalten.

Og før man snakker om innholdet i en kommentar, så blir det først sånn: 'Kan du ikke lære deg kommareglene først kanskje?'

Det er jo en elitisme i det, absolutt.

Så jeg syns spesielt det med kommentarspalten, at det blir bare problematisert som ...

Her er det folk som kommer med hatprat og egentlig ikke bidrar med noe i debatten.

Det er selvfølgelig som du sier, sant i noen tilfeller ... Når man troller, så å kalle det sant.

Det at det kanskje ikke er polært språk, det skal jo ikke være til hinder for å faktisk tenke over det som blir uttrykt.

Og det er kanskje et grunnlag der som vi må se på.

Ja, jeg liker ... Jeg er glad at du sier det.

Og så tenker jeg det, ikke sant?

Jeg viser jo til forskning også som dokumenterte at hvis folk ikke kan skrive rett, så har vi en tendens til å tro at de er dumme.

Og det kjenner jeg meg igjen i selv.

Det er veldig lett å tenke at ... 'Herregud, kan du ikke stave det, eller jasså? Der gikk det gærent, liksom.'

Og så klistrer vi en hel rekke egenskaper til den feilen nå.

Ja, det er jo mange sosiologer som har snakket om kulturell kapital, Bourdieu, og habitus og alt sånt.

Liksom sånne markører som vi fortolker som ... Ja, med en gang så tenker vi OK, klassetilhørighet sånn og sånn, Utdannet, ja eller nei.

Må jeg ta det på alvor eller ikke?

Og det må jo utfordres.

Ja, ikke sant.

Og hvis vi er tilbake til det vi nikket til begge to, at demokratiet er i fare, da, så er jo nettopp det et bevis på at vi ... Når man snakker om at demokratene i USA har vendt arbeiderklassen ryggen ... Og det verste er at det så vi jo egentlig ved forrige valg som Trump vant.

At 'the deplorables', altså folk som beviselig trengte politisk håndsrekning, at de likevel var stemplet som trash, da.

Det bør jo heller ikke komme uten en pris.

Ja.

Absolutt.

Men den andre siden er selvfølgelig når folk ytrer seg på sosiale medier.

At det ikke bare er det som kommer fra deres indre, og de løfter sine bekymringer.

Men de er selvfølgelig også påvirket av innholdet som skyldes inni feeden.

Så det er ikke bare mine beslutninger og mine politiske overbevisninger og mine følelser som spiller en rolle, men også det som jeg blir utsatt for av content, Andrew Tate eller Jordan Peterson, eller hva det nå skal være.

Ja.

Nå er jeg tilbake til å problematisere.

Jo jo, men jeg er jo ikke helt fri for det selv heller, herregud.

Det er jo også fordi på seg selv kjenner man jo andre.

Jeg er jo også innom Daniel Kahneman i boken min.

Det er med å tenke fort eller sakte.

Som jeg har veldig sans for.

Og egentlig så er det jo det boken min utfordrer, la oss tenke oss litt om her.

En av de studiene han gjorde, apropos det du sier, er at han lot jo to grupper få høre en serie ulike ord.

Og så skulle de bare etterpå gå ut av rommet og bevege seg fra A til B.

Og den gruppen som hadde hørt ord av typen gammel, pensjonist, geriatrisk ... Altså de hadde hørt veldig sånne tunge ord.

De gikk også da langsomt etterpå.

De gikk mye saktere enn den andre gruppa som hadde hørt mer kvikke, livaktige, inspirerende ord.

Og det er jo et veldig enkelt eksempel på at det er klart vi blir formet av hva vi hører og leser.

Og derfor er jo også ytringskultur viktig å jobbe for.

Ja, det er det.

Og det er jo også et av de forslag som dere kommer med i Ytringsfrihetskommisjonens rapport.

At selvfølgelig den digitale infrastrukturen, den er ikke fastsatt at den er sånn at den fungerer på bestemte måter.

Det er jo noe som kan endres.

Men dere skriver ... 'Det er behov for nye reguleringer av den digitale infrastrukturen som utgjør vårt moderne ytringsrom, ikke med regulering av selve ytringene.'

Ja.

Så skriver du under det, eller?

Ja.

Jeg gjør jo egentlig det.

Og det tar jeg jo videre i boken.

Som jeg var innom i starten, straff syns jeg er ... Vi skal være veldig varsomme med straff i vårt samfunn, fordi ...

Da lytter mange diktatorer og andre totalitære krefter veldig.

Og ser og liker og vil jo like at vi gjør det.

Dessuten så er straff ...

Hele ideen med ytringsfrihet er jo egentlig at vi skal finne ut av det med hverandre ved å snakke sammen.

Så jeg slår jo et slag i boken min for at vi bør bruke konfliktrådet primært, eller i hvert fall i første rekke.

Og det å bruke konfliktrådets avdempende tiltak vil jo også være å løse dette problemet på ytringsfrihetens premisser.

Nettopp at den som kommer da, eller de som møtes, hvis begge parter er villig til å møtes, da ... At man da forstår hvor skadelig det kan være det man har ytret mot et annet menneske.

Så det ... Der syns jeg vi har noe uutforsket og konflikter.

Og det er jo også en del av strafferettspleien, så det er jo ikke sånn at det er å omgå straff.

Men det er en annen type, og i hvert fall et innledende forsøk, på å reparere den skaden som ytringer innimellom kan skape.

Men med samtale som grunnlag.

Ja.

Skjønner.

Og så et annet perspektiv som er sånn fremtidsrettet.

I slutten av boken din så foreslår du egentlig at nå har vi hatt ytringsfrihetskommisjonen som har jobbet.

Kanskje det vi også trenger er en ny maktutredning nettopp for...

Det klasseperspektivet du har hatt i boken, og maktkritikken når det gjelder ytringsrommet.

Så en ny maktutredning, hva legger du i det?

Nei, jeg syns jo at ... Vi gjorde det forrige gang etter den første kommisjonen, så var det også en maktutredning, en kartlegging av hvor makten råder, og hvordan den uttrykker seg i det hele tatt.

Det er jo faktisk en helt grunnleggende del av demokratiet, det også.

Så ytringsfrihet har vi jo for å påvirke beslutninger, saklig sett.

Og jeg mener derfor at vi burde ha en ny maktutredning, ikke minst fordi at premissene nå er ...

Helt annerledes enn før.

Nå er det flere som kan melde seg på i debatter og gjøre seg gjeldende, helt uavhengig av portvoktere.

Den forrige utredningen var jo veldig basert på portvoktere, og de skrev også om ytringsfriheten som et teater, hvor noen få sto på scenen.

Mens flesteparten måtte være publikum.

Det er jo et bilde man ikke ville brukt i dag.

Det er ikke sånn det er, selv om det er ...

Absolutt flere som fortsatt vil kjenne at det liksom er ...

Noen få som får mer taletid enn andre, da.

Men det er definitivt trangere på de scenene og den scenen enn det det var før.

Derfor syns jeg at det er på tide å gjøre det.

Og det er bra å gjøre maktkartlegginger med jevne mellomrom, for da kan vi også justere eventuelt uheldige slagsider som jeg tror er ... igjen, da, innenfor det vi kan eventuelt hente fra USA.

Det er jo å passe på at ikke grupper føler seg skjøvet ut.

Urettmessig skjøvet ut av ytringsrommet.

Og der er jo unge gutter, mener jeg, opplagt noe vi skal være opptatt av nå.

Ja.

Men Kjersti, vi har kommet til slutten av podkasten.

Dette er jo som egentlig vi startet med, det kunne vi snakke om i timevis.

Men jeg tror det vil være til stor nytte for våre studenter og de andre som hører på.

Som en begynnelse å tenke videre på det, og ta utfordringen.

Det er jo egentlig det som du reklamerer for.

Å ikke trekke seg tilbake pga. frykt for en opphetet debatt, men ta samtalen.

Og tenke konstruktivt på hvordan vi kan møte utfordringer som finnes.

Men også være bevisst på alt som går bra, og det som bør bevares.

Som vi kan bygge videre på.

Ja.

Tusen takk, Kjersti, for at du var på podkasten.

Takk for at du inviterte meg.

Dere hørte på podkasten 'Brennbare bøker: Religion og ytringsfrihet'.

Et fellesprosjekt av bachelorprogrammet i religion, kultur og samfunn ved Universitetet i Stavanger, og Ytringsfrihetsbyen Stavanger ved Sølvberget bibliotek og kulturhus.

Tusen takk for at dere lyttet.